

Tentativa unei recuperări istoriografice: episcopul Emil Riti

Acum, la amurgul unei cariere de cercetător, după să spun că sunt să disting între tinerii istorici, talentele.

Așa am avut plăcute surpriză să remarc o carte de *istorie recentă* care m-a impresionat. Este carteau lui Mircea Remus Birtz, *Episcopul Emil Riti (1926-2006)*.

Mircea Remus Birtz păsit în sfera istoriografiei cu numeroase studii, mai ales cu tematică de istorie medie, domeniu în care prevăd că se va impune. Cartea este însă de istorie recentă și presupun că va face „valuri” serioase între specialiști. Numai un tînăr *curajos* și *talentat* putea aborda un subiect astăzi delicat. Cu cele două adjective nu intenționez să-l magnificesc pe autor, ci, cunoșcindu-i modestia, vreau să-l fac conștient de adeverata sa valoare.

Astăzi, în istorie recentă, cînd se aruncă în vînt etichete și calificative care de care mai dure și nedrepte, Mircea R. Birtz în studiu care precedă documentele să dovedă de înțelepciune, prudență și refinere. Ce onorantă atitudine pentru un tînăr la început de carieră!

Constat o diferență calitativă netă între un tînăr doctor de Roma și un tînăr istoric autohton care din cîteva înregistrări subjective (de „istorie orală”), cîteva numere din „*Scînteia*” și cîteva pagini dintr-un dosar de Securitate (de la vestitul CNSAS) publică un studiu sau o carte care cel mai probabil va avea soarta broșurilor din anii ’50 devinute maculatură fără nicio valoare, pentru că numai obiectivitatea, căutarea sinceră a adevărului care să nu servească interese străine de istorie, să reală trăinicie și seriozitate unei lucrări de istorie.

Prima carte a lui Mircea R. Birtz este o reușită în acest sens și merită din plin felicitările unui „bâtrân cercetător”.

În completare, l-am rugat pe prietenul meu Valer Hossu să-și spună cînvîntul în calitate de specialist recunoscut în istoria Bisericii greco-catolice.

Gelu NEAMȚU

Istoriografiei privind activitatea în clandestinitate a Bisericii Române Unite (Greco-Catolice) i s-a adăugat, recent, lucrarea unui serios și laborios cercetător (și preot), Mircea Remus Birtz,

Episcopul Emil Riti (1926-2006), Edit. Napoca-Star, Cluj-Napoca, 2006, 216 p. Cercetătorul a avut privilegiul să-i fie expuse viața, activitatea și întîmplările trăite chiar de către episcopul Riti, fără de moartea survenită la începutul acestuia an. „Mărturia lui Emil Riti”, cele 59 de documente inedite privitoare la clandestinitatea greco-catolică, notele confruntării cu alte surse și observațiile imparțiale, obiective și înțelepte ale

istoricului aduc luminări noi asupra martirajului unei biserici și a sfintișorilor ei, care au venerat-o, ca pe exponenta celei mai demne și eroice rezistențe românești în fața totalitarismului comunist.

Destinul mărturisitorului a fost marcat, în două momente cruciale, de verticalitatea sfînt-episcopului său, Iuliu Hossu. Speriat de persecuțiile care se întrevedeau, tînărul cleric Emil Riti s-a furiat, într-o zi din anul 1948, în grădina reședinței episcopale din Cluj, pusă de judecătașul său, Iuliu Hossu, care l-a urmărit într-o zonă de moarte survenită la începutul acestuia an. „Mărturia lui Emil Riti”, cele 59 de documente inedite privitoare la

a fost întrebarea episcopului Iuliu. Din clipă aceea, Emil Riti și-a asumat deviza ierarhului său: „*Credința noastră este viața noastră*” și a intrat în clandestinitate.

Căzind pradă Securității, preotul Emil Riti a fost condamnat ca „spion al Vaticanului” și „trădător de nață”, la 25 de ani de muncă silnică. După eliberarea din închisoare, disimulând prea ingenios starea sa sacerdotală, pentru derutarea urmăritorilor, ungheri cercuri clandestine greco-catolice, precar informate, l-au pus ele sub urmărire, aruncând asupra său un val nemeritat de suspiciune, menținut pînă după 1989. Fiindu-i dor de episcopul Iuliu, preotul Riti i-a făcut mai multe

viziile la Mănăstirea Căldărușani. În 1969 i-a înregistrat pe bandă de magnetofon vocea rostind Proclamația Unirii din 1 decembrie 1918. Atunci, episcopul Iuliu l-a numit pe preotul Emil Riti „ordinariu substitut”, ca să-i ia locul după deces. Neagînd „rezolvarea” greco-catolicilor prin înființarea unei episcopii romano-catolice românești în Transilvania, executorul testamentului de credință al lui Iuliu Hossu a intrat din nou în Dizgrății „sanctissime”. Omis, cu bună știință, în 1990, la prioritatea consacrárii într-un scaun de înalt ierarh al eparchiei greco-catolice reactivate, Emil Riti s-a supus cu smerenie canonica preânațelor decizii, dar s-a claustrat într-un

exil voluntar definitiv. S-a retras în Ceruri ca simplu preot, punindu-se din nou, acolo, în subordinea singurului său ierarh de susținere, Iuliu Hossu.

Subiectul „Emil Riti” - episcop în clandestinitate, marcat, omenește, de erori, pasiuni, aspirații, dureri și dezamăgiri - are o mare incărcatură de inedit, de aici inevitabilele riscuri ale judecătilor. Dar acestora le-a ajuns ceasul să fie făcute acum, cînd protagoniștii acestei scene drămatice a României au ajuns, de drept, nu numai la Judecata din Ceruri, ci și la cea a istoriei.

Valer HOSSU

Mircea Remus Birtz, OBSS

Episcopul EMIL RITI (1926-2006)

Tentativa unei recuperări istoriografice
(cu documente inedite)

Ediția NAPOCA STAR

PRECIZĂRI NECESARE

În ziarul "Adevărul de Cluj" de sămbătă-duminică, 9-10 septembrie 2006, ati publicat la pag. 4 articolul: "Tentativa unei recuperări istoriografice: episcopul Emil Riti" semnat de D-l Valer Hossu.

Citind recenzia la această carte și fraza: "S-a retras în ceruri ca simplu preot, punându-se din nou acolo în subordinea singurului său ierarh de suflet - Iuliu Hossu", cititorul, neavizat și neinformat, văzând inadvertență între titlul lucrării și această afirmație, stilistică desigur, se poate întreba nedumerit: cine are dreptate? Istorul Mircea Remus Birtz, autorul cărții care îl numește Episcop, sau D-l Valer Hossu, care ne spune metaforic că a murit ca "simplu preot"?

Pentru a lămuri această inadvertență, din respect pentru memoria P.S. Emil Riti și pentru Adevăr, dorim să facem următoarele precizări necesare, pe care, conform dreptului la replică, vă rugăm

să binevoiți a le publica în ziarul "Adevărul de Cluj", la aceeași pagină, cît mai curînd:

1. Episcopul Emil Riti a fost consacrat în 18.04.1985, în perioada de prigoană a Bisericii Greco-Catolice de către Episcopul Ioan Dragomir, proedriul sau întîiștătorul acestei biserici în acea perioadă, la propunerea sa și a Episcopului Alexandru Todea, propunere avizată favorabil de către Sf. Scaun.

2. În cursul vizitei sale la Roma, din iulie 1985 la Secretariatul de Stat al Vaticanului, Episcopului Emil Riti i s-a confirmat faptul că această consacrare, împreună cu cea a P.S. Octavian Cristian și a P.S. Iustin Paven, a fost validă și licită și a fost făcută cu consumămintul Sf. Părinte Ioan Paul al II-lea, cu care de altfel a avut și o întrevedere particulară.

3. Reîntors în țară, a păstrat cu demnitate și fidelize linia tradițională

a Bisericii Greco-Catolice, chiar dacă acest lucru l-a costat antipatia și marginalizarea celor care militau pentru încardinarea Bisericii Greco-Catolice fie în Biserica Ortodoxă, fie în Biserica Romano-Catolică.

4. A acceptat și a recunoscut ca atare noua ierarhie a Bisericii Greco-Catolice instalată după 1989 și a făcut demersurile necesare pentru a asigura continuitatea apostolică în dieceza de Cluj-Gherla.

5. A așteptat cu răbdare și încredere ca Roma să-și țină promisiunea și să intervină în soluționarea delicatei sale situații pînă la plecarea de pe această lume. Nu i-a fost dat însă s-o vadă rezolvată, căci intervențiile repetitive ale Romei de a fi recunoscut și pus în funcție s-au lovit de refuzul noilor ierarhi de a-l accepta în rîndurile lor. Practic, prin această atitudine, l-au marginalizat și izolat, îndepărțindu-l de posibilitatea de a-și sluji în public

Biserica pe care atît de mult a iubit-o. Credem că situația sa va rămîne în continuare o problemă de conștiință nerezolvată a ierarhiei acestei biserici, care își așteaptă în continuare și post-mortem, soluționarea.

6. A murit ca Episcop (și nu ca preot) al Bisericii Greco-Catolice din prigoana (căci cea liberă nu l-a vrut, în mijlocul ei), deoarece pentru dînsul, catacombele Bisericii Greco-Catolice au continuat și după anul 1989.

7. A fost înmormînat la Gherla în cimitirul familiei sale, așa cum a dorit, lîngă ultima temniță prin care a trecut în cei 14 ani de pușcărie, temniță grea, pe care i-a făcut mărturisindu-l pe Hristos și Biserica sa Greco-Catolică, aproape de colegii de detenție înmormînăți la Gherla, printre care și Mitropolitul Alexandru Rusu, pe care a avut privilegiul să-l asiste în ultimele momente ale vieții, lîngă care s-a simțit apreciat, iubit și respectat pentru calitățile pe care

le-a dovedit în pușcărie și pentru caracterul și verticalitatea sa.

8. Cartea D-lui Mircea Remus Birtz va fi continuată și completată, sperăm anul viitor, cu alte documente și mărturii ale vieții și activității pastorale a P.S. Emil Riti.

9. Nu credem că în ceruri este în "subordinea" P.S. Iuliu Hossu, ci credem că acolo se bucură împreună cu ilustrul său confrate intru episcopat de realizarea promisiunii făcute de Isus Hristos: "Cine mă va mărturisi înaintea oamenilor și Eu îl voi mărturisi înaintea Tatălui meu care este în ceruri" Mat:10,32.

10. Din respect pentru funcțiile ecclaziale, rugăm redacția ziarului "Adevărul de Cluj" să scrie în totdeauna Episcop cu majusculă, așa cum se obișnuiește.

Copiii săi spirituali în numele cărora semnează

Dr. Victoria TATU